

POUZE PRO VZDĚLÁVACÍ ÚČELY

LIKVIDACE ČESKO-SLOVENSKA A VYHLÁŠENÍ PROTEKTORÁTU

Mgr. Marcel Mahdal

Česko-Slovensko 1938 "druhá republika"

20. listopadu 1938 byl zvolen nový prezident Emil Hácha.

V čele nové česko-slovenské vlády 1. prosince 1938 stanul R. Beran.

NOVÁ VLÁDA ČESKO-SLOVENSKÉ REPUBLIKY

18. prosince 1938
se konaly volby do Slovenského
zemského sněmu.

Jednotnou kandidátkou se staly prvními
volbami na totalitní způsob v
Česko-Slovenku.

V separátních místnostech museli volit
Židé i Češi, volby doprovázela přítomnost
členů Hlinkovy gardy v uniformách.

Symbol Hlinkových gard

50 mandátů ve sněmu získala:

Hlinkova slovenská ľudová strana — Slovenská strana národnej jednoty (HSL'S-SSNJ)

V čele Karpatoněmecké strany, která byla původně součástí SdP stál Franz Karmasin, rodák z Olomouce.

Předsedou strany slovenských Maďarů byl János Esterházy, který jako jediný poslanec Slovenského sněmu hlasoval proti vyhnání Židů.

Znak HSL'S-SSNJ

Dalších 13 mandátům si rozdělily:

- Karpathendeutsche Partei, strana karpatských Němců (KdP)
- Szlovenszkoj Magyar Part
- Strana Ukrajinské národní jednoty (UNO)

Předvolební plakát KdP.

Na slovenskou vládu začal Hitler vyvíjet cílený nátlak s cílem rozbít Česko-Slovensko.

7. března přijel Seyss-Inquart z Vídně do Bratislavy a představitelům autonomistického režimu bez úspěchu sdělil, že

„třetí říše provede v nejkratší době své záměry proti Praze, a pokud chtějí dosáhnout nezávislosti, musí okamžitě vyhlásit samostatnost“.

Seyss-Inquart byl po anšlusu jmenován říšským komisařem Rakouska.

Vojenští zpravodajci referovali centrální pražské vládě o tom, že německé tajné služby pašují na Slovensko hromadně zbraně.

Centrální Beranova vláda začala jednat a E. Hácha odvolal Tisovu slovenskou autonomní vládu.

Ministerský předseda Rudolf Beran

10. března vyhlásil velitel VII. sboru v Banské Bystrici generál **Bedřich Homola** podle rozkazu MNO **stanné právo**.

Vůdčí osobnosti radikálních separatistů – Tuka, Mach, Cernák - a další byli zatčeni. Ďurčanský a náčelník politického štábu

Snímek zachycuje zásah četnictva v Bratislavě.

Hlinkových gard Murgaš uprchli do Vídně.

Německá propaganda neprávem označila tyto události jako tzv. „Homolův puč“.

VYHLÁŠKA

Miestnej verejnosti!

V poslednom čase sme boli svedkami niektorých takých poľutovania hodných zjavov, ktoré, keby sa opakovali, viedly by k ohrozeniu slobody a života slovenského národa a tým aj česko-slovenského štátu. Toho si akiste ani jeden národné uvedomelý a statočný Slovák a občan tohto štátu nepraví.

Rozhodol som sa preto prevziať na potrebný čas na teritriu svojho sboru všetku moc správnu aj sudcovskú do svojich rúk.

Tým zostáva nedotknutá slovenská autonómia.

Tieto opatrenia sú nastavené len proti zradcom ktorí ničia slovenský národ a jeho budúcnosť, a proti škodcom a zapredávkom národa, ktorých je teraz najvyšší čas odstrániť v záujme spoločného štátu, slovenského národa a ľudu.

Vo číslu vylícenia alebo vyhubovania tejto vyhlásky každý bez podmienky je povinný podnadiť sa mojim nariadeniam, ako aj nariadeniam vojenských úradov a orgánov, ktoré v mojom mene budú borevedené správnu a sudcovskú moc vykonávať.

Predovšetkým zakazujem čo najprísnejšie všetky verejné shromaždenia, zhlukovanie sa viacerých osôb na uliciach, ako aj akékoľvek kritizovanie tohoto môjho činu. Oproti tým, ktorí by na to nedbali, zakročí sa s prisúhlasou a bezohľadnosťou.

Rovnako zakazujem páchanie týchto zločinov: vraždy, lúpeže, podpaľatvá, verejné násillie, poškodenie cudzieho majetku, odboja, zbehnutie, navádzanie alebo napomáhanie na porušenie vojenskej služobnej povinnosti, vzbury, plienenia, ako aj násillného sprotivenia sa úradným orgánom i všetkých sabotážnych činov, ktorými by sa rušila normálna činnosť verejných podnikov alebo hospodársky život.

Osoby, ktoré pri páchaní týchto činov budú prisúhlasné, budú na mieste zastrelené.

Nariaďujem s okamžitou platnosťou, aby všetky podniky, obchody a prevádzovne, ako aj verejné miestnosti boli zatvorené najneskoršie o 19. hodine. Po tejto hodine nie je dovolené nikomu zdržiavať sa na uliciach a verejných miestach.

Všetky zbrane sečné, bodné alebo strefné, ako aj náboje a výbušniny každý je povinný odovzdať – i keď má povolenie nosiť ich – za 12 hodín na najbližšom okresnom úrade, najbližšej četnickej stanici alebo na policajnom úrade.

Rovnako zakazujem počúvať cudzozemský rozhlas (rádio), ako aj rádiosposielanie pomocou vysielacích staníc, nachádzajúcich sa v súkromnom držaní.

Zavádzam súčasne prísnu cenzuru listových zásielok, preventívnu cenzuru periodickéj tlače a suspendujem domovú slobodu.

Tí, ktorí neodovzdejú zbrane, budú počúvať cudzí rozhlas a nebudú žiť na ustanovenie o rádiovysielaní, budú trestaní ako zločinní.

Občania, zachovajte vo vlastnom záujme úplný pokoj, dôverujte predstaviteľom vojenskej moci, ktorá vždy pracovala len pre blaho nášho spoločného ľudu, Slovenskej krajiny a slovenského nespeliého ľudu.

Slováci a Slovenky!

Uvážte, že ide o vašu lepšiu budúcnosť.

Banská Bystrica 9. marca 1939.

Veliteľ VII. sboru:
Div. gen. Bedřich Homola v. r.

Okresný úrad v Turčianskom Sv. Martine.

1201/39 prez.

Vyhlasujem.

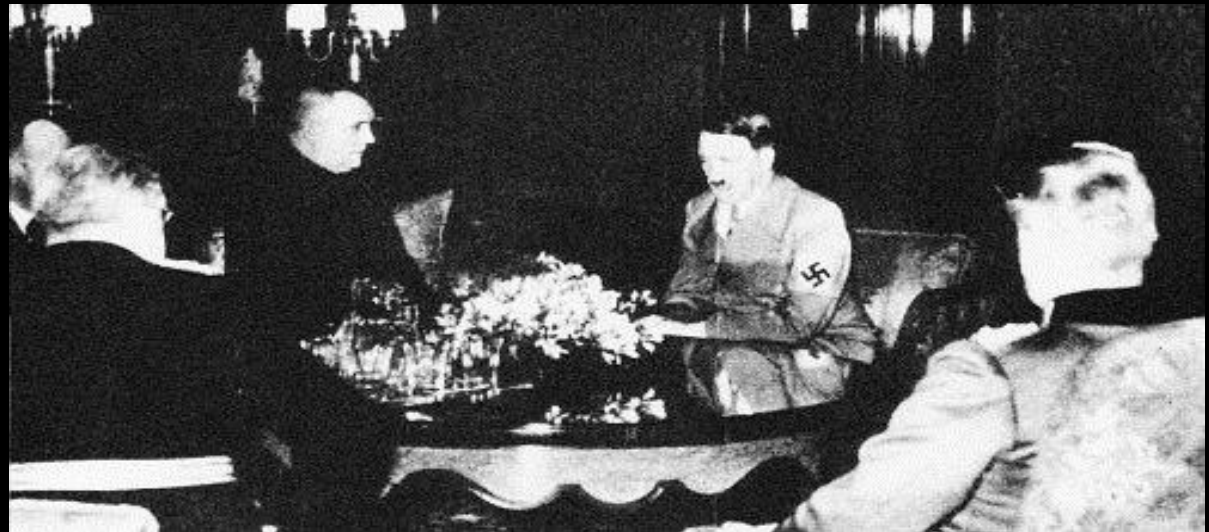
Turčiansky Sv. Martin dňa 9. marca 1939.

Za okresného náčelníka:
Dr. J. K. Garaj v. r.

13. Března 1939 přicestoval Tiso a Durčanský na Hitlerovo pozvání do Berlína.

Byly přijati s nejvyššími státnickými poctami.

Hitler předestřel dvě alternativy: buď bude okamžitě **vyhlášen slovenský stát**, který současně požádá třetí říši o ochranu, anebo v opačném případě „ponechá Slovensko svému osudu“ a pak bude pravděpodobně okupováno Maďary. Ribbentrop přitvrdil nátlak načasovanou informací o pohybu maďarských vojsk ke slovenské hranici.

9. Ledna 1939 A. Speer urychlil dostavbu budovy nového říšského kancléřství, protože Hitler chtěl udělat dojem “zejména na malé potentáty, se kterými se brzy chystá jednat”.

Slovenský sněm se sešel v dopoledních hodinách **14. března 1939.**

Hlasovalo se „manifestačním povstáním“ každého poslance.

Před třináctou hodinou přečetl Sokol narychlo sestavený **zákon o samostatném slovenském státě.**

Byla vyhlášena nová slovenská vláda ve složení:

prezident a ministerský předseda: **J. Tiso** zástupce: **V. Tuka**

národní obrana:
Ferdinand Catloš

vnitro: **K. Sidor**

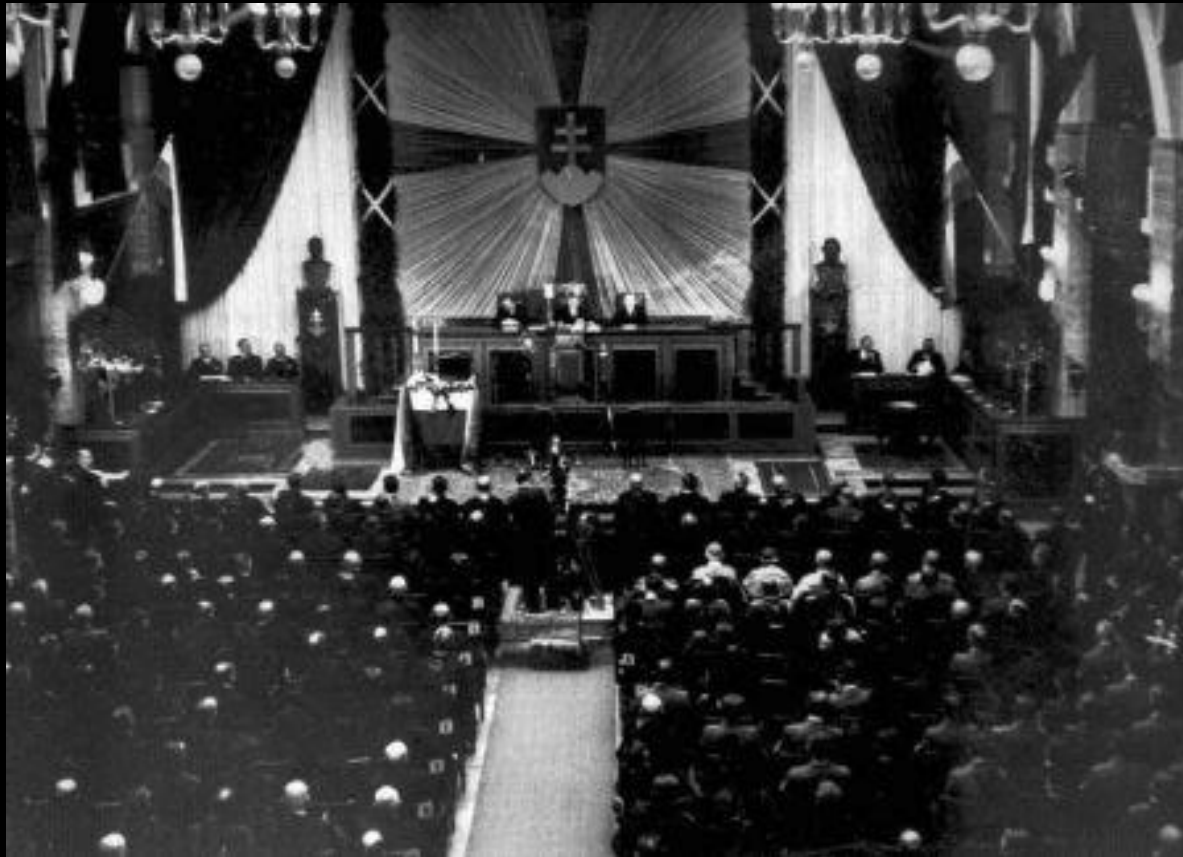
zahraničí: **F. Durčanský**

justice: **Gejza Fritz**

finance: **M. Pružinský**

školství: **J. Sivák**

propaganda: **A. Mach**

Před půlnocí ze 14. na 15. března vyhlásil premiér autonomní vlády Msgr. Augustin Voločkin **samostatný stát Karpatská Ukrajina**. Neúspěšně žádal o německou ochranu.

Po obsazení země Maďary uprchl bývalý řecko-katolický kněz Voločkin přes Rumunsko do Prahy.

Četnictvo, SOS (Stráž obrany státu), Finanční stráž a armádní jednotky pod velením gen. Lva Prchaly se v těžké situaci snažilo udržet klid. Došlo k řadě potyček s místními ukrajinskými nacionalisty – Sičovci. Během 14. března navíc z jihu zaútočili maďarské bojůvky, doprovázené pravidelnou maďarskou armádou. Po třech dnech bojů **museli Češi ustoupit** na Slovensko a Rumunsko.

Po vypuknutí války organizoval gen. Lev Prchala Čsl. Legion v Polsku.

Hroby padlých příslušníků Stráže obrany státu v Užhorodu.

Přátelský polibek. Záběr z maďarského propagačního filmu, jenž dokumentuje setkání polských a maďarských vojáků na nové hranici v Karpatech.

14. března 1939 odjeli v pozdním odpoledni **prezident Hácha a ministr zahraničí Chvalkovský** vlakem **do Berlína** k rozhovorům s Hitlerem, s nímž chtěli řešit slovenskou otázku. Hácha byl přijat po 1. hodině ranní. Později svou řeč k Hitlerovi popsal: „ ... **osud českého národa je položen do rukou říšského kancléře, že však hledím na to s plnou důvěrou, poněvadž je mně známo hluboké porozumění říšského kancléře pro národnost, v němž vidím záruku, aby český národ žil a úplně se vyžil.**“

Hitler Háchovi **oznámil „své nezvratné rozhodnutí“**, že **v šest hodin ráno německá armáda vstoupí na české území** a německé letectvo obsadí česká letiště. Případný odpor bude zlomen „všemi prostředky fyzické síly“. Druhou možnost představoval klidný průběh vstupu německých vojsk.

Hácha telefonicky oznámil vládě, že je naléhavě nutno učinit všechna opatření, aby nikde nebyl kladen odpor.

Göring ještě Háchu varoval:

„Mám těžký úkol. Bylo by mi nesmírně líto, kdybych musel zničit to krásné město. Ale musel bych to udělat, aby Angličané a Francouzi věděli, že moje Luftwaffe je vždy na 100% připravena. Oni tomu totiž stále nechtějí věřit a já bych je o tom rád přesvědčil.“

Osobní Hitlerův lékař píchl Háchovi během jednání injekci, protože kolaboval.

er das tschechische Volk unter den Schutz des Deutschen Reiches nehmen und ihm eine seiner Eigenart gemäße autonome Entwicklung seines völkischen Lebens gewährleisten wird.

Zu Urkund dessen ist dieses Schriftstück in doppelter Ausfertigung unterzeichnet worden.

Berlin, den 15. März 1939.

by *[Signature]*
[Signature]

[Signature]
[Signature]

Obsazování Čech a Moravy zahájilo již **14. března** v podvečer proniknutí jednotek německého 8. armádního sboru a části SS-Leibstandarte Adolf Hitler v prostoru Koblava, Petřkovic a Svinova.

Wermacht v Ostravě-Vítkovicích.

Po 18 hodině vstoupil německý 84. pěší pluk pod velením plk. Stoewera do centra Místku, kde se jim v **Čajánkových kasárnách** postavilo na odpor 300 vojáků ze III. praporu 8. pěšího „Slezského“ pluku. Došlo asi k hodinovému boji, ve kterém Němci ztratili 18 mužů. Poté čeští vojáci na rozkaz kapitulovali.

Pouze dva Češi byli lehce raněni.

Plk. Stoewer (na automobilu) v Místku nečekal žádný odpor.

Německé vojsko jede na Slovensko

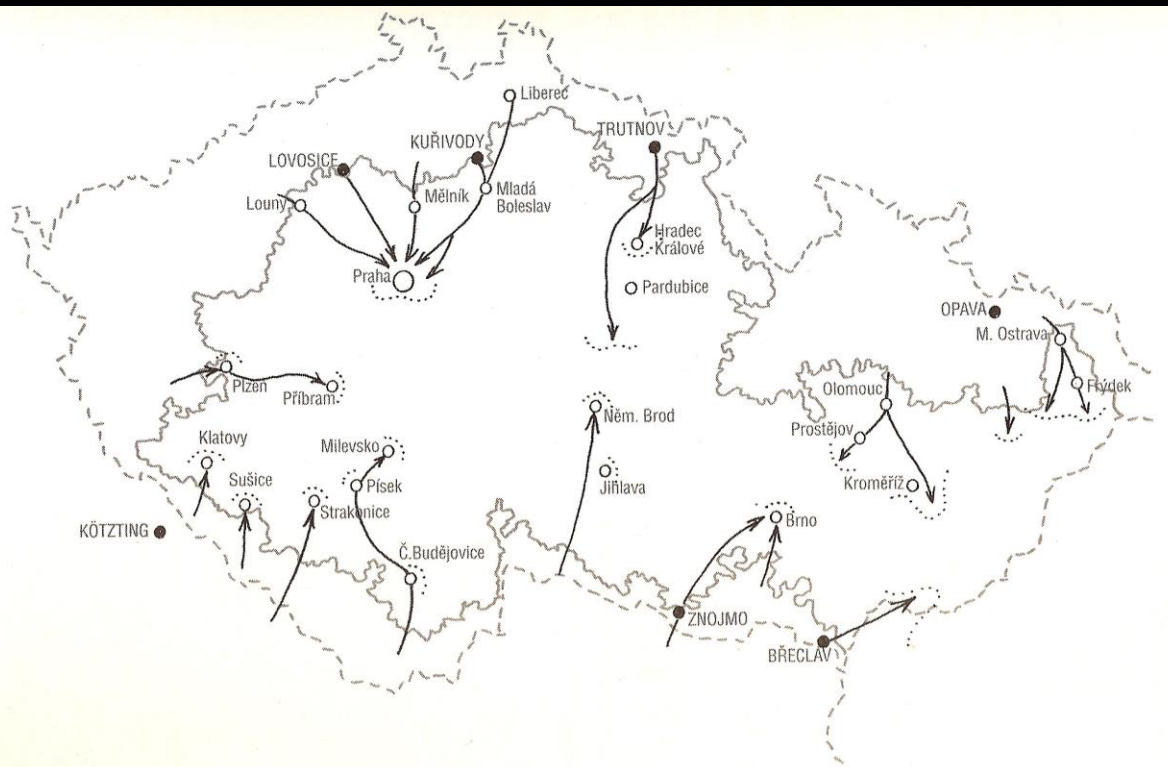
Průjezd Moravskou Ostravou
dj - Moravská Ostrava 14. března

Dnes k večeru bylo obyvatelstvo města Moravské Ostravy překvapeno několika oddíly německého motorisovaného vojska, které projíždělo městem směrem ke Slovensku. Obyvatelstvo v naprostém klidu a s velkým zájmem pozorovalo německé vojáky, zejména když na některých ulicích, hlavně před radnicí, některé německé jednotky zastavily. Němečtí vojáci se chovali k obyvatelstvu velmi přívětivě a dovolovali mu, aby si prohlédlo zařízení německých tanků a obrněných vozů. Průjezd německého vojska Moravskou Ostravou až do večerních hodin pokračuje a děje se v naprostém pořádku. Podle spolehlivých zpráv jsou tyto jednotky vysílány na požádání slovenské a karpatoukrajinské vlády.

Mylná informace v tisku hovoří pouze o projíždění německých jednotek.

Okupace českomoravského území pod krycím názvem **Březnový vítr** proběhla **15. března**. Pod velením gen. Waltera von Brauchitsche se akce zúčastnilo 22 německých divízií v mírových stavech v síle asi 350 tisíc mužů (o polovinu méně, než mělo být nasazeno během plánovaného útoku v říjnu 1938). Současně se zahájením postupu přelétlo hranice i německé letectvo pod velením generálů Alberta Kesserlinga, Huga Sperrleho a Alexandra Lóhra.

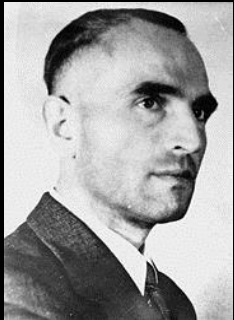

Postup německých jednotek 15. března 1939.

Podle Kokoška, S.: *Unternehmen Südost. Okupace českých zemí v březnu 1939. Historie a vojensví, 1997, 6.*

Akci „Březnový vír“ vypracoval vrchní štáb již na podzim roku 1938. Wehrmacht kromě Moravy a Čech obsadil také značnou část Pováží, z něhož učinil nárazníkové pásmo.

Od rána 15. března zde začali **operovat pracovníci gestapa** (tajné politické policie) pod velením Wenera Besta. S nimi také **pracovníci SD** (bezpečnostní služby - zpravodajské služby SS a NSDAP) pod velením Heinze Josta.

SS-Brigadeführer
velitel SD
Heinz Jost.

SS-Obergruppenführer
a šéf berlínské centrály
gestapa Werner Best.

Operační oddíly I—IV obsadily Prahu, České Budějovice, Plzeň, Kolín a Pardubice.

Operační oddíly V—VIII Ostravu, Brno, Zlín a Olomouc.

Jejich prvními úkoly bylo **a) zabavit dokumenty** a kartotéky čs. úřadů **b) zahájit „akci Gitter“** (Mříž) - zatýkání německých exulantů podle předem připravené „kartotéky M“. Zatýkáni byli také čelní čeští komunisté.

Tajně pořízená fotografie z Dobříše zachycuje zatýkání během akce Gitter. Celoplošně bylo zatčeno více než 6000 osob, z nichž 1500 putovalo do koncentračních táborů.

Jako prozatímní sídlo hlavního štábu obsadily operační jednotky hotel Palace v Praze.

SS-Obergruppenführer
a generál policie, šéf
Hlavního úřadu říšské
bezpečnosti (RSHA) a
Bezpečnostní služby
(SD) Reinhard
Heydrich nařídil, aby
se operační jednotky
dostavily na seřadiště
u hranic již 13. března.

ung.

Provolání k obyvatelstvu.

Blaskowitz

Jch habe in den von den Truppen-
teilen der Heeresgruppe 5 besetzten
Teilen der ehemaligen Tschecho-
Slowakei die

vollziehende Gewalt

übernommen.

Als Chef der Zivilverwaltung ist in
meinem Auftrage Gauleiter Bärdel tätig.
Sitz der Zivilverwaltung: **Brünn.**

Wien, den 15. März 1939.

Der Oberbefehlshaber
der Heeresgruppe 5

Blaskowitz
General der Infanterie.

Prevezal jsem na území býva-
lého Česko-Slovenska, obsazeném
vojenskými odděleními 5. armádní
skupiny

výkonnou moc.

Z mého příkazu šefem civilní
správy jest župní správce Bůrckel.
Místem civilní správy jest Erno.

Ve Vídni, dne 15. března 1939.

Vrchní velitel
5. armádní skupiny

List
Generál pěchoty.

Johannes Blaskowitz,
vrchní velitel skupiny
pozemních vojsk 3.

Zavedení vojenské správy:
V „operačním území Čechy“
převzal zemskou správu
generál Blaskowitz,
v „operačním území Morava“
generál List.

Aufruf an die Bevölkerung

Auf Befehl des Führers und Obersten Befehlshaber
der Deutschen Wehrmacht habe ich im Lande Böhmen
dem heutigen Tage die vollziehende Gewalt übernommen.
Hauptquartier Prag, den 15. März 1939.

Der Oberbefehlshaber der Heeresgruppe

Blaskowitz

General der Infanterie.

Rozkas pro Obyvatele!

Na rozkas Votze a nejvyššího Prezidenta německé
Armady převzal sem v zemi české s nešním dnem
celou moc.
Hlavní-Quartier Praha, dne 15. Března 1939

Vrchní Komandant Armádní-Odl 3

Blaskowitz

General Pěchoty

Lámanou češtinou napsaný „Rozkas“.

Ve večerních hodinách **15. března 1939 přijel** se svým doprovodem **na Pražský hrad Hitler**.

Teprve zde nacisté jednali o výsledné podobě státoprávního uspořádání okupovaného území. Hitlerovy pokyny zněly: „Protektorát má být autonomní a sám se spravovat“, avšak tato autonomie musí být vedena v „souladu politickými, vojenskými a hospodářskými potřebami říše“.

Hácha na 15. březen vzpomíná:

"Kolem 11 h. nastoupili jsme zpáteční cestu (z Berlína) zvláštním vlakem. Po zpoždění, které bylo delší tři hodin a bylo prý způsobeno sněhovými závějemi, odebral jsem se ihned do schůze ministerské rady...v průběhu jednání dozvěděli jsme se, že říšský kancléř dostavil se do Prahy."

Hácha se s Hitlerem opět setkal teprve 16. března.

Dne 16. března 1939 byl oficiálně zveřejněn Výnos vůdce a říšského kancléře o vytvoření Protektorátu Čechy a Morava.

PREAMBULE: „Po tisíc let náležely k životnímu prostoru německého národa česko-moravské země. Násilí a nerozum vytrhly je svévolně z jejich starého historického okolí a posléze jejich zapojením do umělého útvaru Česko-Slovenska vytvořily ohnisko stálého neklidu. Od roku k roku zvětšovalo se nebezpečí, že z tohoto prostoru - jako již jednou v minulosti - vyjde nové nesmírné ohrožení evropského míru. Neboť československému státu a jeho držitelům moci se nepodařilo organisovati rozumně soužití národních skupin, v něm svémocně spojených, a tím probuditi a zachovati zájem všech zúčastněných na udržení jejich společného státu. Prokázal však tím svou vnitřní neschopnost k životu a propadl proto nyní také skutečnému rozkladu...“

Výňatky z výnosu o protektorátu:

Čl.I

(1) Obyvatelé Protektorátu, kteří jsou příslušníky německého národa, stávají se německými státními příslušníky a podle ustanovení zákona z 15. září 1935 (Říšský zák. I., str. 1146) o říšských občanech říšskými občany. Pro ně platí tudíž také ustanovení na ochranu německé krve a německé cti. Podléhají německé soudní pravomoci.

(2) Ostatní obyvatelé Čech a Moravy stávají se státními příslušníky Protektorátu Čechy a Morava.

Čl.V

(1) Jako zastávce říšských zájmů jmenuje Vůdce a říšský kancléř Říšského protektora pro Čechy a Moravu. Jeho úřední sídlo jest Praha.

Čl.VI

(1) Zahraniční věci Protektorátu obzvláště ochranu jeho státních příslušníků v cizině, zastává Říše. Říše povede zahraniční věci tak, jak to odpovídá společným zájmům.

Čl.VII

(1) Říše poskytuje Protektorátu vojenskou ochranu.

(2) Vykonávajíc tuto ochranu, udržuje Říše v Protektorátu posádky a vojenská zařízení.

Čl.X

(1) Zákonitým platidlem jest vedle říšské marky až na další koruna.

Čl.XI

(1) Říše může vydávati právní předpisy s platností pro Protektorát, pokud toho vyžaduje společný zájem.

Čl.XII

Právo, platné té doby v Čechách a na Moravě, zůstává v účinnosti, pokud neodporuje smyslu převzetí ochrany Německou říší.

Říšský protektor K. von Neurath přehlíží německou čestnou jednotku, po jeho pravici generál Brauchitsch. Původně vykonával funkci ministra zahraničních věcí. Byl šlechtického původu a na rozdíl od svého tajemníka vystupoval starosvětsky a umírněně.

ČERNÍNSKÝ PALÁC ZA OKUPACE
úřad říšského protektora a stát. tajemníka
foto ČTK. 23.6.1941

Jako sudetský Němec platil K.H. Frank za znalce českého prostředí.

Říšský protektor Konstantin von Neurath

přijel do Prahy sice 5. dubna 1939, ale oficiálně převzal veškerou výkonnou moc až **15. dubna**. Do funkce **státního tajemníka** — a od 28. dubna 1939 i vyššího vedoucího SS a policie — byl jmenován **Karl Herman Frank**. Postupně se stal z úřadu říšského protektora skutečný pán Čech a Moravy.

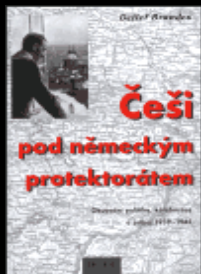

Na snímku z 26. března 1939 českoslovenští tankisté odvázejí své stroje k vagónování do říše. V době, kdy Velkoněmecká říše zaútočila na Francii tvořily tanky původem z Československa až třetinu z celkového počtu.

Začala **likvidace** bývalé **čs. armády**, čímž ztratilo zaměstnání tisíce důstojníků a poddůstojníků z povolání a docházelo k jejich penzionování nebo přeřazení do civilní sféry. Bylo **zřízeno tzv. vládní vojsko** s omezeným počtem vojáků (3 000).

***Němci** po obsazení českých zemí **získali** značné **množství vojenského materiálu**. Část odprodali svým spojencům, nejmodernější zbraně zařadili do výzbroje vlastních prvosledových jednotek. Výrazného ocenění se dočkaly zvláště československé tanky.*

LITERATURA:

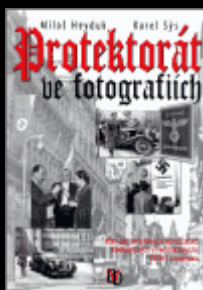
Detlef Brandes: Češi pod německým protektorátem, Prostor 1999

Jan Boris Uhlíř: Ve stínu říšské orlice,
Nakladatelství Aleš Skřivánek ml., 2002

Jan Kuklík, Jan Gebhart: Velké dějiny zemí Koruny české XV.a,
Paseka 2006

Miloš Heyduk: Protektorát ve fotografiích, BDV 2006